

Fraud Prevention in Banks' Financial Statements Based on Organizational Culture and Professional Ethics, Emphasizing the Role of Whistle-Blowing¹

Ali Akbar Darvishi², Reza Fallah³, Mehdi Maranjory⁴,
Razieh AliKhani⁵

Received: 12 March 2025

Revised: 15 February 2026

Research Paper

Accepted: 16 February 2026

Published Online: 15 February 2026

Highlights

- Organizational culture, professional ethics and whistleblowing have a positive and significant effect on preventing fraud in banks' financial statements.
- Organizational culture and professional ethics have a positive and significant effect on whistleblowing.
- Whistleblowing has a positive and mediating role in the relationship between organizational culture and preventing fraud in banks' financial statements.
- Whistleblowing has a positive and mediating role in the relationship between professional ethics and preventing fraud in banks' financial statements.

Abstract

Fraudulent reporting by managers in financial reports is a major threat to investors. However, in practice; there is no method for immediately detecting fraudulent reporting by managers. Therefore, it is very necessary to pay attention to the direct criteria affecting the possibility of fraud in financial reporting. Therefore, this research was conducted with the aim of explaining the prevention of fraud in banks' financial statements based on organizational culture and professional ethics, emphasizing the role of whistleblowing. This research is descriptive-causal in terms of research approach. The statistical population of the study was all certified public accountants and managers of public and private banks. Based on the Morgan table, 384 questionnaires were distributed among the statistical population as a sample and 293 responses were received. The information collected by the questionnaires was analyzed using SPSS24 and AMOS24 software using structural equation modeling. The results of the analysis of the research hypotheses showed that the variables of organizational culture, professional ethics, and whistleblowing have a positive and significant effect on preventing fraud in banks' financial statements, the variables of organizational culture and professional ethics have a positive and significant effect on whistleblowing; whistleblowing has a positive and mediating role on the relationship between organizational culture and preventing fraud in banks' financial statements, and whistleblowing has a positive and mediating role in the relationship between professional ethics and preventing fraud in banks' financial statements.

Keywords: Professional Ethics, Fraud in Financial Statements, Fraud Prevention, Organizational Culture.

JEL Classification: E5, G21.

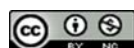
1. doi: 10.22034/JSE.2026.12547.2347

2. Department of Accounting, Chalus Branch, Islamic Azad University, Chalus, Iran. (Ali_d60@yahoo.com).

3. Department of Accounting, Chalus Branch, Islamic Azad University, Chalus, Iran. (Corresponding Author). (rezafallah@iauc.ac.ir).

4. Department of Accounting, Chalus Branch, Islamic Azad University, Chalus, Iran. (mr.maranjory@gmail.com).

5. Department of Accounting, Chalus Branch, Islamic Azad University, Chalus, Iran. (Razieh_Alikhani@iauc.ac.ir).

Copyright © 2026 The Authors. Published by Securities and Exchange Organization. This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>). Non-commercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited.

Cite This Article: Darvishi, Ali Akbar; Fallah, Reza; Maranjory, Mehdi; AliKhani, Razieh; (2026). Fraud Prevention in Banks' Financial Statements Based on Organizational Culture and Professional Ethics, Emphasizing the Role of Whistle-Blowing. *Quarterly Journal of Securities Exchange*, 19 (73), 149-180.

<http://10.22034/JSE.2026.12547.2347>

Homepage: <https://journal.seo.ir>

Introduction

Financial reporting is an essential source of information for economic decision-making. The objective of financial statements or financial reporting is to present summarized and classified information about a firm's financial position, financial performance, and financial flexibility in a manner that is useful to a wide range of users in making economic decisions (Adel, 2020). Transparency is the central core of modern financial reporting. In recent years, particular attention has been paid to fraud in financial reporting and accounting, and the global emphasis on issues such as corporate governance has further heightened the importance of this topic. Regulatory bodies, the accounting profession, and managers have also increasingly focused on identifying the causes of fraud and developing mechanisms to prevent fraudulent behavior in financial reporting (Gholami-Moghadam, 2017).

Financial statement fraud includes any intentional action by a firm to mislead users—particularly investors and creditors—through the preparation and dissemination of materially misstated financial information. Despite the rise in fraud detection globally, this issue has received limited attention within Iran (Azizpour-Lindi, 2017). Although auditing and oversight systems have advanced, financial reporting fraud remains a fundamental challenge worldwide and particularly in Iran's banking industry. Weaknesses in traditional control mechanisms and the insufficiency of existing regulations have encouraged scholars to explore new approaches grounded in internal organizational factors, among which organizational culture and professional ethics are increasingly emphasized as key elements in preventing fraud.

Agency theory explains how conflicts of interest between managers and stakeholders create opportunities for opportunistic and unethical behavior, stressing the need for stronger auditing, improved contractual controls, and the institutionalization of trust to reduce fraud. Complementing this, the fraud triangle theory identifies pressure, opportunity, and rationalization as the core elements driving fraudulent acts, while recent studies suggest that “ethical–organizational culture” can disrupt this chain. As a result, cultural and ethics-based strategies are gaining unprecedented attention.

Theoretical frameworks by Hofstede, Schein, and contemporary scholars such as Peters & Waterman, Deal & Kennedy, and Kotter & Heskett demonstrate that strong, coherent organizational cultures play a decisive deterrent role in preventing corruption and illegal behavior, enhancing an organization's capacity to meet stakeholder expectations. Moreover, according to social learning theory, ethical norms and behaviors are strengthened through interaction and modeling within the organizational environment, supporting the development of proactive behaviors such as whistleblowing (Chen et al; 2025).

Over the past decade, research has increasingly highlighted the importance of whistleblowing as a strategic tool for detecting and preventing fraud in organizations and banks, particularly in cultures that frame whistleblowing as a positive moral action. Evidence from Iranian studies also shows that ethical coherence, alignment between individual and organizational values, and the strengthening of moral courage create the foundation for effective whistleblowing in the banking sector (Chimonaki et al; 2023).

Accordingly, the present study integrates agency theory, the fraud triangle, and social learning theory to propose a localized and innovative model for preventing financial statement fraud in banks, emphasizing the roles of organizational culture, professional ethics, and the critical function of whistleblowing. The objective is to provide practical and implementable solutions for enhancing transparency and trust in the country's financial system.

Methodology

Based on the theoretical foundations, the research hypotheses were formulated as follows:

Hypotheses

1. Organizational culture has a significant effect on preventing financial statement fraud in banks.
2. Professional ethics has a significant effect on preventing financial statement fraud in banks.
3. Whistleblowing has a significant effect on preventing financial statement fraud in banks.
4. Organizational culture has a significant effect on whistleblowing.
5. Professional ethics has a significant effect on whistleblowing.
6. Whistleblowing mediates the relationship between organizational culture and fraud prevention in banks' financial statements.
7. Whistleblowing mediates the relationship between professional ethics and fraud prevention in banks' financial statements.

This study is applied in terms of purpose and descriptive–survey in terms of methodology. The required information was collected in 2025. The literature review and theoretical framework were compiled through library research, while field methods were used to gather data for testing the hypotheses. The research includes four variables—organizational culture, professional ethics, whistleblowing, and fraud prevention in banks' financial statements—measured using 20 items on a five-point Likert scale.

Descriptive statistics were used for preliminary data analysis, and inferential statistics were applied using structural equation modeling

(SEM) with AMOS 24 to test the proposed hypotheses. The statistical population consists of certified accountants and managers of public and private banks. Using Cochran's formula, a sample of 384 respondents was selected.

Findings

The results confirm that:

- Organizational culture has a positive and significant effect on preventing financial statement fraud.
- Professional ethics has a positive and significant effect on preventing financial statement fraud.
- Whistleblowing has a positive and significant effect on preventing financial statement fraud.
- Organizational culture positively and significantly influences whistleblowing.
- Professional ethics positively and significantly influences whistleblowing.
- Whistleblowing significantly enhances the prevention of financial statement fraud (directly and as a mediator).

Discussion and Conclusion

Fraud, with its numerous forms and consequences, remains one of the most serious threats to modern organizations. Despite the existence of extensive preventive measures, fraud continues to be a significant concern for businesses. In Iran, virtually all major financial corruption cases have involved the banking system, which serves as the main channel for economic misconduct. Fraud in banks—such as bribery, document falsification for loan approval, money laundering, and embezzlement—represents some of the most prevalent forms of financial wrongdoing in the country.

A substantial portion of banking operations, including the recording of financial documents, preparation of journals and ledgers, loan schedules, asset depreciation, and provisioning, is directly tied to accounting. Because accounting is an information system in which human judgment plays a critical role, unethical behavior among accountants significantly contributes to fraud; thus, ethical considerations cannot be overlooked.

While several approaches exist for detecting and preventing fraud in Iran's banking system, this study proposes a model based on organizational culture and professional ethics, with special emphasis on whistleblowing. Structural analysis revealed that organizational culture has a direct and significant effect on preventing financial statement fraud. A strong culture

promotes values, principles, and ethical norms that discourage fraudulent activities and enhance accountability, thereby reducing opportunities for misuse of financial data. Riahi-Nejad and Tavangar (2021) similarly argue that organizational culture reduces earnings management and enhances the clarity of financial reports, thereby reducing fraud.

The findings also underscore the crucial role of professional ethics. Adherence to ethical standards strengthens the reliability of financial reporting, fosters accurate disclosure, and minimizes managerial opportunism. Ethical accountants and managers act as safeguards for the integrity of financial information.

Whistleblowing emerged as one of the most effective mechanisms for fraud detection and prevention. Providing protection and support for whistleblowers and promoting a culture in which whistleblowing is perceived as a moral and organizational duty significantly increases transparency and fraud detection. Whistleblowing also serves as a strong mediator between organizational culture, professional ethics, and fraud prevention.

Overall, the study highlights the complementary roles of a healthy organizational culture, strong professional ethics, and effective whistleblowing systems in safeguarding financial integrity. These factors enhance public trust, improve financial reporting quality, and reduce legal risks for financial institutions. The results align with earlier research, including studies by Pour-Azizian & Sheibani (2024), Sobhani-Pour et al. (2021), Chen et al. (2022), and Nik-Khoo et al. (2024), all confirming the significance of ethical culture and professional ethics in preventing fraud.

Practical Suggestions

- Bank managers should cultivate an ethical and transparent organizational culture by providing continuous training in professional ethics and the importance of whistleblowing for fraud prevention.
- Whistleblowing procedures must be clearly defined, formally implemented, and supported by organizational leadership to ensure employees feel protected when reporting misconduct.
- Incentive systems should be established to reward individuals who identify and report fraudulent activities.
- Policymakers should strengthen legal frameworks to support whistleblowers and reinforce ethical behavior.
- Future researchers are encouraged to examine this model in government institutions and explore additional mediators, such as whistleblowing training programs.

Author Contributions

All authors contributed equally to the conceptualization of the article and writing of the original and subsequent drafts.

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

The authors would like to thank all participants in the present study. The authors thank all participants in this study.

The authors would like to thank anonymous referees for their constructive comments.

The authors would like to thank anonymous reviewers for their valuable suggestions in manuscript revision.

Ethical Considerations

The authors avoided data fabrication, falsification, and plagiarism, and any form of misconduct.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest.

سازمان بورس و اوراق بهادار، مدیریت پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی

فصلنامه بورس و اوراق بهادار، سال نوزدهم، شماره ۷۳، بهار ۱۴۰۵، صص ۱۸۰-۱۴۹

پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها مبتنی بر فرهنگ سازمانی و اخلاق حرفه‌ای با تأکید بر نقش سوت‌زنی^۱

علی اکبر درویشی^۲، رضا فلاح^۳، مهدی مران جوری^۴، رضیه علی خانی^۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۲۲ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱۱/۲۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۲۷ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۱/۲۹

مقاله پژوهشی

نکات برجسته

- فرهنگ سازمانی، اخلاق حرفه‌ای و سوت‌زنی تأثیر مثبت و معناداری بر پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها دارد.
- فرهنگ سازمانی و اخلاق حرفه‌ای تأثیر مثبت و معناداری بر سوت‌زنی دارند.
- سوت‌زنی بر رابطه میان فرهنگ سازمانی و پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها نقش میانجی و مثبتی دارد.
- سوت‌زنی در رابطه میان اخلاق حرفه‌ای و پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها نقش میانجی و مثبتی دارد.

چکیده

گزارشگری متقلبه مدیران در گزارش‌های مالی، تهدید بزرگی برای سرمایه‌گذاران به شمار می‌رود. با این وجود، در عمل؛ روشی برای تشخیص فوری گزارشگری متقلبه مدیران وجود ندارد. از این جهت توجه به معیارهای مستقیم تأثیرگذار بر احتمال تقلب در گزارشگری مالی بسیار ضروری است. این پژوهش با هدف تبیین پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها مبتنی بر فرهنگ سازمانی و اخلاق حرفه‌ای با تأکید بر نقش سوت‌زنی اجرایی شد. این پژوهش به لحاظ رویکرد پژوهشی، از نوع توصیفی-علی است. جامعه آماری پژوهش کلیه حسابداران رسمی و مدیران بانک‌های دولتی و خصوصی بود که بر اساس جدول مورگان، تعداد ۳۸۴ پرسشنامه به‌عنوان نمونه در میان جامعه آماری توزیع ۲۹۳ پاسخنامه دریافت شد. اطلاعات گردآوری شده توسط پرسشنامه‌ها به‌وسیله نرم‌افزار SPSS24 و AMOS24 با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاصل از تحلیل فرضیه‌های پژوهش نشان داد که متغیرهای فرهنگ سازمانی، اخلاق حرفه‌ای و سوت‌زنی تأثیر مثبت و معناداری بر پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها داشته، متغیرهای فرهنگ سازمانی و اخلاق حرفه‌ای تأثیر مثبت و معناداری بر سوت‌زنی دارند؛ سوت‌زنی بر رابطه میان فرهنگ سازمانی و پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها نقش میانجی و مثبتی داشته و سوت‌زنی در رابطه میان اخلاق حرفه‌ای و پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها نقش میانجی و مثبتی دارد.

واژه‌های کلیدی: اخلاق حرفه‌ای، تقلب در صورت‌های مالی، پیشگیری از تقلب، فرهنگ سازمانی.

طبقه‌بندی موضوعی: E5, G21

doi: 10.22034/JSE.2026.12547.2347

۱. گروه حسابداری، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران. (Ali_d60@yahoo.com)
۲. گروه حسابداری، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران. (نویسنده مسئول). (rezafallah@iauc.ac.ir)
۳. گروه حسابداری، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران. (mr.maranjory@gmail.com)
۴. گروه حسابداری، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران. (Razieh_Alikhani@iauc.ac.ir)
۵. گروه حسابداری، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران. حق انتشار این مستند متعلق به نویسندگان آن است. © ۱۴۰۵. ناشر این مقاله، سازمان بورس و اوراق بهادار است.

این مقاله تحت گواهی زیر منتشر شده و هر نوع استفاده غیرتجاری از آن مشروط بر استناد صحیح به مقاله و با رعایت شرایط مندرج در آدرس زیر مجاز است.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license
(https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

استناد: رشیدی، محسن؛ پاپی، فاطمه؛ (۱۴۰۵). تأثیر مدل کسب و کار بانکی بر هموارسازی سود با تأکید بر کیفیت حسابرسی.

فصلنامه بورس و اوراق بهادار، ۱۹ (۷۳)، ۱۴۹-۱۸۰.

https://10.22034/JSE.2026.12547.2347

Homepage: <https://journal.seo.ir>

مقدمه

گزارشگری مالی، منبع اطلاعاتی مهمی برای تصمیم‌گیری‌های اقتصادی محسوب می‌شود که هدف صورت‌های مالی یا گزارشگری مالی عبارت است از: بازنمایی اطلاعات خلاصه‌شده و طبقه‌بندی شده درباره وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف‌پذیری مالی واحد تجاری، به گونه‌ای که برای طیف گسترده‌ای از استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی در اتخاذ تصمیمات اقتصادی فایده‌مند واقع شود (عادل، ۱۳۹۹). شفافیت، هسته مرکزی گزارشگری مالی مدرن است. در سال‌های اخیر، به موضوع تقلب در گزارشگری و حسابداری مالی توجه ویژه‌ای شده و تمرکز و تأکید جهانی بر مقوله‌هایی نظیر حاکمیت شرکتی نیز بر اهمیت این مقوله افزوده است. همچنین مجامع قانون‌گذار، حرفه حسابداری و مدیریت به علل ایجاد تقلب و راه‌های موجود به منظور جلوگیری از وقوع رفتار متقلبانه در گزارشگری مالی توجه خاصی کرده‌اند (غلامی مقدم، ۱۳۹۶). تقلب در صورت‌های مالی شامل هرگونه اقدام عمدی توسط شرکت برای گمراه کردن استفاده‌کنندگان از این صورت‌های مالی به ویژه سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان از طریق تهیه و انتشار صورت‌های مالی حاوی اشتباه با اهمیت بیان می‌کند. با وجود افزایش کشف تقلب در گزارش‌های مالی، در داخل کشور به این موضوع توجه زیادی نشده است (عزیزپور لیندی، ۱۳۹۶). با وجود پیشرفت در نظام‌های حسابرسی و نظارتی، همچنان پدیده تقلب در گزارشگری مالی، چالشی اساسی در سراسر جهان و از جمله در صنعت بانکداری ایران به شمار می‌رود. ضعف در سازوکارهای کنترل سنتی و ناکافی بودن مقررات موجب شده پژوهشگران رویکردهای نوینی را مبتنی بر عوامل درون‌سازمانی جست‌وجو کنند که از آن جمله نقش فرهنگ سازمانی و اخلاق حرفه‌ای در پیشگیری از تقلب مورد تأکید قرار گرفته است.

نظریه عاملیت^۱ تبیین می‌کند که تضاد منافع بین مدیران و ذی‌نفعان زمینه بروز رفتارهای فرصت‌طلبانه و ناسالم را فراهم می‌آورد و تأکید بر بهبود حسابرسی، کنترل قراردادها و نهادینه‌سازی اعتماد در روابط سازمانی برای کاهش تقلب دارد. در کنار آن، نظریه مثلث تقلب^۲ سه مؤلفه فشار، فرصت و توجیه را عوامل بنیادی بروز تقلب می‌داند که مطالعات اخیر نشان می‌دهد عنصر «فرهنگ اخلاقی-سازمانی» می‌تواند این زنجیره را بشکند. به همین دلیل،

1. Agency Theory

2. Fraud Triangle Theory

راهکارهای مبتنی بر ارزش‌های فرهنگی و اخلاق حرفه‌ای بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است.

نظریه‌های هافستد، شاین و پژوهشگران معاصر مانند پیترز و واترمن، دیل و کندی، و کاتر و هسکت نشان داده‌اند که فرهنگ سازمانی قوی و سازگار نقش بازدارنده قاطعی در بروز فساد و رفتارهای غیرقانونی ایفا می‌کند و می‌تواند موفقیت سازمان را در پاسخگویی به انتظارات ذی‌نفعان افزایش دهد. همچنین، بر اساس نظریه یادگیری اجتماعی^۱، هنجارها و رفتارهای اخلاقی از طریق تعاملات و الگوگیری اعضا در محیط سازمانی تقویت می‌شود و زمینه تکوین رفتارهای پیشگیری‌کننده نظیر سوت‌زنی را فراهم می‌آورد (چن و همکاران^۲، ۲۰۲۵).

در یک دهه اخیر، تأکید مطالعات بر اهمیت سوت‌زنی^۳ به‌عنوان یک ابزار استراتژیک برای کشف و پیشگیری از تقلب در سازمان‌ها و بانک‌ها افزایش یافته است، به‌ویژه در فرهنگ‌های سازمانی که پذیرش آن را به‌عنوان کنش مثبت اخلاقی ترویج می‌دهند. شواهد پژوهشی ایران نیز نشان می‌دهد که انسجام اخلاقی، همسویی ارزش‌های فردی-سازمانی و تقویت شجاعت اخلاقی، زمینه‌ساز ایجاد رفتار سوت‌زنی مؤثر در حوزه بانکی می‌شود (چیموناکی و همکاران^۴، ۲۰۲۳).

بنابراین پژوهش حاضر با تلفیق نظریه‌های عاملیت، مثلث تقلب و یادگیری اجتماعی، به ارائه مدل بومی و نوآورانه برای پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها با تأکید بر بستر فرهنگ سازمانی، اخلاق حرفه‌ای و نقش حیاتی سوت‌زنی می‌پردازد تا راهکارهایی واقع‌بینانه و قابل پیاده‌سازی برای ارتقای شفافیت و اعتماد در نظام مالی کشور ارائه دهد.

مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها

یکی از اصلی‌ترین دغدغه‌های مدیران کارآمد در سطوح مختلف و مالکان شرکت‌ها، چگونگی ایجاد بسترهای مناسب برای عوامل انسانی شاغل در تمام حرفه‌ها است. بستری مناسب در شرکت‌ها موجب می‌شود تا افراد با حس مسئولیت‌پذیری و تعهد کامل به مسایل، در جامعه و حرفه به انجام کار بپردازند و اصول اخلاقی حاکم بر شغل و حرفه خود را رعایت کنند. اخلاق

1. Social Learning Theory

2. Chen et al

3. whistleblowing

4. Chimonaki et al

حرفه‌ای رشته‌ای از دانش اخلاق است که به مطالعه و بررسی روابط شغلی افراد می‌پردازد. در تعریفی از اخلاق حرفه‌ای آن را نوعی تعهد اخلاقی و وجدان کاری نسبت به هر نوع کار، وظیفه و مسئولیت می‌دانند (اندریس و همکاران، ۲۰۱۷). باتوجه به نقش مهم و اساسی حسابداری و حسابرسی در پیشرفت اقتصادی، سیاسی و اجتماعی جوامع، و نیز اهمیت درستی اطلاعات برای استفاده‌کنندگان، سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان، اخلاق در حرفه حسابرسی و حسابداری به عنوان یک عنصر محوری به حساب می‌آید. ارتباط دوسویه بین جامعه و حرفه‌ها که از یک طرف ارائه خدمات حرفه‌ای به جامعه و از طرف دیگر استفاده ارائه‌کننده خدمات است، ناگزیر باید تابع ضوابط دقیقی باشد که دوطرف را به حقوق یکدیگر آشنا و آگاه سازد. ضوابط اخلاقی و رفتاری هر حرفه، مهمترین خط‌مشی‌های آن را تشکیل می‌دهد (علیزادگان و همکاران، ۱۴۰۱). افشاگری (سوت‌زنی) نیز شامل افشای عمدی اطلاعات پیرامون فعالیت‌های غیربدهی است که تصور می‌شود خطرناک، غیرقانونی، غیراخلاقی، تبعیض‌آمیز باشند و یا درغیراین صورت شامل تخلفی است که به‌طور کلی توسط اعضای فعلی یا سابق سازمان صورت می‌گیرد. سوت‌زن یک اصطلاح عمومی برای توصیف کسی است که تخلف و سوء رفتار در سازمان یا نهاد خود را گزارش می‌کند. طبق نظر میته^۱ (۱۹۹۴) سوت‌زن یک کارمند و یا کارمند سابق است که سوء رفتار و تخلف را به فردی که دارای قدرت برای انجام اقدامی است، گزارش می‌دهد. که این گزارش شامل گزارش نقض سیاست‌های اداری، اخلاق حرفه‌ای، و همچنین نقض قانون است. برچسب «سوت‌زن» گاهی اوقات در اشاره به افرادی که موارد نقض قانون داخلی را گزارش می‌کنند به کار می‌رود (به‌عنوان مثال، به سرپرست، منابع انسانی، امور داخلی و یا به یک دفتر مسئول رعایت امور حرفه‌ای) (صفری شاد و همکاران، ۱۳۹۷). در عمل کشف تقلب، علاوه بر اعمال یک فرآیند حسابرسی که در کشف تقلب به طور کامل مؤثر است، افشاگری نیز یکی از ساده‌ترین راه‌ها برای کشف تقلب است. وجود گزارش از سوی افشاگران مطمئناً یک گزارش خالی نیست که بتوان واقعیت‌های آن را مهندسی کرد، اما برای انجام گزارش در یک سیستم افشاگر، یک گزارش باید معیارهای خاصی را داشته باشد تا بتوان آن را بیشتر پردازش کرد. بنابراین، می‌توان گفت که افشاگری یکی از راه‌های کشف تقلب بسیار آسان است. رفتار اخلاقی در شرکت می‌تواند توسط کنترل داخلی شرکت مدیریت ایجاد شود. کنترل

1. Miethe

داخلی نقش مهمی در سازمان دارد تا وقوع تقلب را به حداقل برساند و کنترل داخلی مؤثر (سیستم افشاگر) احتمال رفتار غیراخلاقی را از بین می‌برد (پامونگکاس و همکاران^۱، ۲۰۱۷). باید دانست فرهنگ سازمانی یکی از ابزارهای مهم در پیشگیری از تقلب است زیرا فرهنگ سازمانی شرکت نقش مهمی در ترغیب همه کارکنان به آگاهی از خطرات اقدامات متقلبانه ای دارد که به شرکت آسیب می‌رساند و اعتبار کارکنان را پایین می‌آورد. فرهنگ شرکت سیستمی از ارزش‌ها، هنجارها و باورهایی است که به طور مشترک متعلق به هر یک از اعضای سازمان است که سپس بر نحوه کار و رفتار اعضای سازمان در سازمان تأثیر می‌گذارد. به منظور ایجاد رفتار خوب و اخلاقی و اجتناب از اقداماتی که می‌تواند به سازمان آسیب برساند (نورول و هرلیانسیا، ۲۰۲۱). از این رو ارائه مدل پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها مبتنی بر فرهنگ سازمانی و اخلاق حرفه‌ای با تأکید بر نقش سوت‌زنی اهمیت و ضرورت خود را بیش از پیش نشان می‌دهد.

با توجه به اینکه امروزه تقلب یکی از مشکلات اصلی بسیاری از سازمان‌هاست. هر چه موارد تقلب در بخش بانکی بیشتر باشد، لازم است تلاش‌هایی برای پیشگیری از تقلب صورت گیرد. در این پژوهش به بررسی نقش فرهنگ سازمانی و اخلاق حرفه‌ای در پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها با تأکید بر نقش میانجی سوت‌زنی پرداخته می‌شود. فرهنگ سازمانی و اخلاق حرفه‌ای در بانک‌ها می‌تواند نقش مهمی در پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی داشته باشد. فرهنگ سازمانی به عنوان یک سیستم ارزش‌ها، باورها، رفتارها و عادات در یک سازمان، می‌تواند بهبود روند اجرایی و پیشگیری از تقلب را بهبود بخشد. اخلاق حرفه‌ای نیز به عنوان یک مجموعه از قواعد و الزامات حرفه‌ای که برای کارکنان بانک‌ها لازم است رعایت کنند، می‌تواند به کاهش تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها کمک کند. سوت‌زنی نیز به عنوان یک نقش میانجی مهم در پیشگیری از تقلب، می‌تواند به فرهنگ سازمانی و اخلاق حرفه‌ای کمک کند. سوت‌زنی به معنای گزارش دادن از هر گونه تقلب و نقض قوانین و مقررات در سازمان است. این فرآیند می‌تواند به حفظ شفافیت و کاهش فساد در بانک‌ها کمک کند. بنابراین، نقش فرهنگ سازمانی، اخلاق حرفه‌ای و سوت‌زنی در پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها بسیار مهم است و باید به عنوان یکی از اولویت‌های سازمان‌ها در نظر

1. Pamungkas, et al.

گرفته شود. در این مسیر؛ نورول و هرلیانسیا (۲۰۲۱) پژوهشی با عنوان تأثیرات سیستم افشاگری بر تقلب در صورت‌های مالی: رفتار اخلاقی به عنوان میانجی انجام دادند. نتایج نشان داد سیستم افشاگر تأثیر مثبتی بر پیشگیری از تقلب در گزارشگری مالی دارد. سیستم افشاگر تأثیری بر روندها تقلب مالی از طریق رفتار اخلاقی ندارد. پامونگکاس و همکاران (۲۰۱۷) پژوهشی با عنوان تأثیر فرهنگ اخلاق شرکتی بر سازوکارهای افشاگری و تأثیر آنها بر کشف تقلب انجام دادند. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که فرهنگ اخلاقی شرکت تأثیر مثبت معناداری بر مکانیسم افشاگری، مکانیسم افشاگری تأثیر مثبت معناداری بر کشف تقلب و فرهنگ اخلاقی شرکت تأثیر مثبت معناداری بر کشف تقلب با مکانیسم افشاگری دارد. تأثیر فرهنگ اخلاقی شرکت تأثیر معناداری بر کشف تقلب ندارد. لاجوس و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان نقش و مسئولیت حساب‌رسان در پیشگیری و کشف تقلب در گزارشگری مالی به این نتیجه رسیدند که فعالیت‌های متقلبان مانند صورت‌های مالی متقلبان و سوءاستفاده از دارایی، زیان بالایی برای شرکت‌ها به همراه دارد. مطابق این پژوهش رایج‌ترین تکنیک برای گزارشگری مالی متقلبان شامل بیش‌نمایی دارایی‌ها شناسایی شد و پیشنهاد دادند که شرکت‌ها باید سیستم‌های کنترل داخلی قوی طراحی و اجرا کنند. همچنین نقش و مسئولیت‌های همه طرفین در گزارشگری مالی در پیشگیری و شناسایی تقلب را تعیین کنند. عثمان و همکاران (۲۰۱۵) در مطالعه‌ای باهدف شناسایی روش‌های تشخیص و جلوگیری از تقلب و فساد در بخش عمومی در کشور مالزی از دیدگاه حسابداران پرداختند. در این پژوهش با استفاده از پرسشنامه‌های ساختاریافته بر روی نمونه‌ای از جمعیت حسابداران و حساب‌رسان داخلی از بخش عمومی مالزی مشخص شد که حسابرسی عملیاتی، افزایش نقش کمیته حسابرسی، بهبود کنترل‌های داخلی، پیاده‌سازی سیاست‌های گزارش تقلب، چرخش کارکنان، خطوط گزارش تقلب و حسابداران قانونی مؤثرترین روش‌های کشف و پیشگیری از تقلب در بخش دولتی مالزی هستند. برزگر عباسپور و همکاران (۱۴۰۲) پژوهشی با عنوان تأثیر ویژگی‌های حسابرسان و ساختار هیئت مدیره بر احتمال وقوع تقلب در صورت‌های مالی شرکت‌های تجاری انجام دادند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که عوامل درون‌سازمانی مورد بررسی در این پژوهش بر احتمال وقوع تقلب در صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران اثرگذار بوده است. همچنین، مشاهده می‌شود که عوامل برون‌سازمانی موردنظر پژوهش نیز بر احتمال وقوع تقلب در صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران اثرگذاری معنادار

داشته است. فیضی‌زاده (۱۳۹۹) در پژوهشی به شناسایی و اولویت‌بندی روش‌های تقلب در صورت‌های مالی از دیدگاه حسابرسان پرداخت. جامعه آماری پژوهش ۳۰ نفر از خبرگان حسابرسی با ۲۰ سال سابقه کار به بالا بوده‌اند که به صورت هدفمند انتخاب شده و پرسشنامه بین آنها توزیع و نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که از بین روش‌های تقلب در صورت‌های مالی دستکاری سو، افشای ناکافی، حذف عمدی بدهی‌ها و هزینه‌ها، بیش‌نمایی درآمد و دارایی‌ها و پنهان‌سازی معاملات به ترتیب با میانگین رتبه (۳/۹۵)، (۳/۸۳)، (۳/۲۱)، (۳/۱۱)، (۲/۹۸) در رتبه اول تا پنجم قرار گرفتند که از دید حسابرسان بیشترین کاربرد و استفاده را در صورت‌های مالی کشور جهت تقلب دارند. دریایی و همکاران (۱۳۹۸) پژوهشی با عنوان ویژگی‌های فردی و تمایل به گزارش اخلاقی تقلب در حرفه حسابرسی انجام دادند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد، جنسیت رابطه‌ای معنی‌داری و منفی با گزارش اخلاقی تقلب دارد. به بیان دیگر زنان در مقایسه با مردان کمتر تمایل دارند تا تقلب را در حرفه حسابرسی گزارش کنند. نتایج دیگر این پژوهش نشان می‌دهد که رابطه‌ای معنی‌دار میان تحصیلات، تجربه کاری و رتبه شغلی با گزارش اخلاقی تقلب وجود ندارد. همچنین شواهد پژوهش بیانگر آن است که برداشت و درک زنان در مسئولیت فردی، هزینه‌های مترتب و عواقب عمل پرسش برانگیز گزارش موارد تقلب و تخلفات بیشتر از مردان در حرفه حسابرسی است. خوزین و محمدی (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان نقش کنترل‌های داخلی در پیشگیری از تقلب و فساد مالی به بررسی، نقش کنترل‌های داخلی بر پیشگیری از تقلب و فساد مالی پرداختند. نتایج نشان داد که استقرار کنترل‌های داخلی مطلوب در پیشگیری از تقلب و فساد مالی مؤثر است. بنابراین مدیران برای نیل به اهداف سازمان، بایستی توجه دقیق و افزون‌تری به کنترل‌های داخلی داشته باشند. صالحی (۱۳۹۵) در پژوهشی به بررسی رابطه اخلاق حرفه‌ای حسابرس و کیفیت حسابرسی پرداخت. نتایج نشان داد که تعهد حسابرس به یکپارچگی و صداقت، استقلال حسابرس و بی‌طرفی حرفه‌ای او، تعهد حسابرس به رفتار حرفه‌ای در حرفه حسابرسی، تعهد حسابرس به رازداری و عملکرد حرفه‌ای حسابرس بر کیفیت حسابرسی اثر مثبت و معناداری دارد.

فرضیه‌های پژوهش

فرهنگ سازمانی به عنوان مجموعه‌ای از ارزش‌ها، باورها و هنجارهایی که رفتار اعضای سازمان را شکل می‌دهد، نقش کلیدی در پیشگیری از تقلب در گزارشگری مالی ایفا می‌کند.

در مقاله‌ای که توسط ارائه شده است، نشان داده شده که فرهنگ‌های همکاری محور کیفیت گزارشگری مالی را ارتقا می‌دهند، در حالی که فرهنگ‌های رقابتی ممکن است به رفتارهای متقلبانه منجر شوند. افزون بر این، پژوهش‌ها نشان می‌دهند که فرهنگ سازمانی اخلاق محور و پاسخگو با محدود کردن فرصت‌ها و انگیزه‌های انجام تقلب، بستر مناسبی برای کاهش رفتارهای غیرقانونی مالی ایجاد می‌کند (چن و همکاران، ۲۰۲۲).

اخلاق حرفه‌ای به عنوان مجموعه‌ای از اصول و ارزش‌های اخلاقی خاص حرفه، تنها معیار مناسبی برای انجام رفتارهای شایسته و صحیح است و این امر در سازمان‌های مالی و بانکی معمولاً به پیشگیری از تقلب می‌انجامد. پژوهش‌ها تاکید می‌کنند که اخلاق حرفه‌ای قوی فشارهای احتمالی برای انجام تقلب را کاهش می‌دهد و کیفیت گزارشگری مالی را افزایش می‌دهد (سیرلی و همکاران^۱، ۲۰۲۵).

سوت‌زنی یعنی افشای تخلفات از طریق کانال‌های رسمی و غیررسمی نیز به عنوان ابزاری اثربخش برای پیشگیری و کشف تقلب شناخته می‌شود. ادبیات پژوهشی نشان می‌دهد که فرهنگ سازمانی مثبت و اخلاق حرفه‌ای نیرومند، پشتیبانی لازم برای سوت‌زنی را فراهم می‌کند، که این امر باعث افزایش احتمال کشف تخلفات می‌شود. همچنین، حمایت قانونی و سازمانی از سوت‌زنان موجب افزایش اثربخشی این فرآیند و کاهش میزان تقلب می‌شود (مک کورمک^۲، ۲۰۲۲).

در نتیجه، تعامل میان فرهنگ سازمانی، اخلاق حرفه‌ای و مکانیزم‌های سوت‌زنی چارچوب جامعی را برای پیشگیری از تقلب فراهم می‌آورد. این عوامل به شکل هماهنگ و تقویت کننده یکدیگر به حفظ سلامت مالی، افزایش اعتماد سرمایه‌گذاران و تضمین شفافیت اطلاعات مالی کمک می‌کنند (چن و همکاران، ۲۰۲۲). با توجه به مبانی نظری موجود فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر تدوین شده است:

- ۱- فرهنگ سازمانی تاثیر معناداری بر پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها دارد.
- ۲- اخلاق حرفه‌ای تاثیر معناداری بر پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها دارد.
- ۳- سوت‌زنی تاثیر معناداری بر پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها دارد.
- ۴- فرهنگ سازمانی تاثیر معناداری بر سوت‌زنی دارد.
- ۵- اخلاق حرفه‌ای تاثیر معناداری بر سوت‌زنی دارد.

1. Syerli et al

2. McCormack

۶- سوت‌زنی بر رابطه میان فرهنگ سازمانی و پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها نقش میانجی دارد.

۷- سوت‌زنی بر رابطه میان اخلاق حرفه‌ای و پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها نقش میانجی دارد.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش پژوهش، توصیفی-پیمایشی است و اطلاعات مورد نیاز این پژوهش در سال ۱۴۰۴ گردآوری شده است. برای جمع‌آوری اطلاعات مربوط به ادبیات این پژوهش و مباحث نظری مرتبط با موضوع از روش مطالعات کتابخانه‌ای و برای جمع‌آوری داده‌ها به منظور آزمون فرضیه‌ها از روش میدانی استفاده شده است. این پژوهش شامل ۴ متغیر، فرهنگ سازمانی، اخلاق حرفه‌ای، سوت‌زنی و پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها و ۲۰ گویه است. نمره‌گذاری پرسشنامه‌ها براساس طیف ۵ درجه‌ای لیکرت صورت گرفته است. برای آزمون فرضیه‌ها و مدل پژوهش ابتدا داده‌های بدست آمده از پرسشنامه‌های توزیع شده با استفاده از روشهای آمار توصیفی تجزیه و تحلیل شد و سپس در بخش آمار استنباطی برای آزمون فرضیه‌های پژوهش، داده‌ها با استفاده از رویکرد مدلسازی معادلات ساختاری و با استفاده از نرم Amos24 مورد تجزیه و تحلیل و آزمون قرار گرفته است. جامعه آماری پژوهش حسابداران رسمی و مدیران بانک‌های دولتی و خصوصی است. در ادامه در جهت سنجش نمونه آماری از روش کوکران استفاده شده است. فرمول کوکران یکی از روش‌های آماری است که معمولاً در ارتباط با مطالعه متغیرهای کیفی برای تعیین حجم نمونه مورد استفاده قرار می‌گیرد. حجم نمونه در این روش به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$n = \frac{\frac{z^2 + pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{n}} \left(\frac{z^2 + pq}{d^2} - 1 \right)$$

که در این فرمول:

N: حجم جامعه است.

آماره p: درصد توزیع صفت در جامعه یعنی نسبت افرادی است که دارای صفت مورد مطالعه هستند.

آماره q : درصد افرادی است که فاقد صفت مورد مطالعه هستند.

اگر میزان p و q مشخص نباشد می‌بایست از حداکثر مقدار آنها یعنی $0/5$ استفاده شود.

آماره $z=t$ است و اگر به جای z از t استفاده شود نیز ایرادی ندارد. در سطح خطای 5% مقدار z برابر $1/96$ و $Z2$ برابر $3/8416$ است.

مقدار d نیز تفاضل نسبت واقعی صفت در جامعه با میزان تخمین پژوهشگر برای وجود آن صفت در جامعه است. دقت نمونه‌گیری به این عامل بستگی دارد و اگر قصد پژوهشگر نمونه‌گیری دارای بیشترین دقت باشد از حداکثر مقدار d برابر 5% استفاده می‌شود.

بر این اساس تعداد 384 نفر بعنوان نمونه آماری انتخاب شدند.

نرخ بازگشت پرسشنامه

نرخ بازگشت پرسشنامه بر اساس اطلاعات جدول ۹۳؛۱ درصد پرسشنامه‌های توزیعی، پاسخ داده شده‌اند.

جدول ۱. اطلاعات نرخ بازگشت پرسشنامه

تعداد کل پرسشنامه‌ها	تعداد پرسشنامه‌های پاسخ داده شده	نرخ بازگشت پرسشنامه
۳۸۴	۲۵۹	۹۳٪

پس از گردآوری اطلاعات حاصل از مطالعه پرسشنامه‌های توزیعی، داده‌های حاصل با تحلیل عاملی و روش تحلیل مسیر و با استفاده از نرم‌افزار Excel و Amos24 مورد تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی پژوهش

در ابتدا آمار توصیفی پژوهش ارائه می‌شود، آمار توصیفی به تجزیه و تحلیل داده‌های جمعیت شناختی از جمله جنسیت، سن و سطح تحصیلات پرداخته شده است. در این بخش جدول فراوانی متغیرهای یادشده آمده است.

جدول ۲. اطلاعات جمعیت شناختی پژوهش

متغیر	فراوانی	درصد	متغیر	فراوانی	درصد
جنسیت:			تحصیلات:		
زن	۱۰۱	۳۴/۵	لیسانس	۱۹۶	۶۷
مرد	۱۹۲	۶۵/۵	فوق لیسانس	۷۹	۲۷
			دکتر	۱۸	۶
جمع	۲۹۳	۱۰۰	جمع	۲۹۳	۱۰۰
سن:					
۱۸ سال تا ۳۰ سال	۶۵	۲۲/۱			
۳۱ سال تا ۴۵ سال	۱۵۲	۵۲/۰			
۴۶ سال تا ۶۵ سال	۷۶	۲۵/۹			
جمع	۲۹۳	۱۰۰			

اطلاعات جمعیت شناختی پژوهش در جدول (۱) ارائه شده است. نتایج نشان می‌دهد که تقریباً ۶۵/۵٪ پاسخ دهندگان مرد و ۳۴/۵٪ زن هستند. از نظر سنی پاسخ دهندگان، ۲۲/۱ درصد ۱۸ تا ۳۰ سال، ۵۲ درصد بین ۳۱ تا ۴۵ سال، ۲۵/۹ درصد بین ۴۶ تا ۶۰ سن دارند. سطح تحصیلات ۶۷ درصد لیسانس، ۲۷ درصد فوق لیسانس، ۶ درصد دکتری است.

سنجش پایایی و روایی

محقق برای حصول اطمینان از دقت و صحت نتایج بدست آمده از پژوهش خود، ناگزیر از ارزیابی ویژگی‌های فنی ابزار مورد استفاده در پژوهش خود (پرسشنامه) است. ویژگی‌های فنی ابزار در دو مورد روایی و پایایی خلاصه می‌شود. روایی یا اعتبار ابزار تعیین می‌کند که آیا پرسش‌های مورد استفاده در پرسشنامه، همان مفهوم مد نظر پژوهشگر را می‌سنجد یا خیر؟ از طرفی پایایی یا قابلیت اعتماد مشخص می‌سازد که ابزار اندازه‌گیری در صورت اجرا در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی دارد. بدین معنی که اگر پژوهشگر پرسشنامه خود را دوباره و یا بصورت موازی اجرا کند و نتایج هر دو یکسان باشد، ابزار (پرسشنامه) از پایایی کامل برخوردار است. نتایج بررسی روایی و پایایی پرسشنامه‌ها در جدول ۳ نشان داده شده است.

جدول ۳. نتایج بررسی روایی و پایایی پرسشنامه‌ها

متغیر	پایایی	
	ضریب آلفای کرونباخ (Alpha > 0.7)	پایایی ترکیبی (CR > 0.7)
فرهنگ سازمانی	۰/۸۱۸	۰/۸۶۸
اخلاق حرفه‌ای	۰/۸۲۶	۰/۸۷۸
سوت‌زنی	۰/۸۷۸	۰/۷۱۵
پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها	۰/۸۹۶	۰/۷۷۷

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده از نمونه از روش‌های آمار توصیفی و نیز از روش‌های آمار استنباطی استفاده شده است. در واقع ابتدا با استفاده از نرم‌افزار SPSS، هر متغیر در قالب جدول‌ها و شاخص‌های آماری، توصیف شده و سپس برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، آزمون فرضیه‌ها و در کل برای تعمیم نتایج از نمونه به جامعه آماری از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری به وسیله نرم‌افزار Amos24 استفاده شده است. جدول ۴ نتایج آمار توصیفی پاسخ دهندگان پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۴. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	کمترین مقدار	بیشترین مقدار	تعداد
فرهنگ سازمانی	۳,۳۵۲	۰,۶۲۰	۱,۶۰	۵,۰۰	۳۸۴
اخلاق حرفه‌ای	۳,۲۴۹	۰,۶۰۰	۱,۶۰	۴,۶۰	۳۸۴
سوت‌زنی	۳,۴۲۹	۰,۵۷۱	۱,۰۰	۴,۶۰	۳۸۴
پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها	۳,۲۴۴	۰,۶۷۲	۱,۴۰	۴,۶۰	۳۸۴

در این پژوهش با استفاده از الگوبندی معادلات ساختاری به بررسی فرضیه‌های پژوهش پرداخته می‌شود. برای آزمودن فرضیه‌های این پژوهش، ابتدا مدل مفهومی پژوهش با استفاده از مدل معادلات ساختاری برازش می‌یابد که با استفاده از نرم‌افزار Amos نسخه ۲۴ بود. سپس مناسبیت این مدل مورد بررسی قرار می‌گیرد و در صورت پذیرفته شدن مناسبیت، از نتایج آن برای استنتاج درباره فرضیه‌های پژوهش استفاده می‌شود. قبل از برازش مدل ساختاری، لازم است بررسی شود آیا ۲۰ گویه مشاهده شده (شامل

پرسش‌های پرسشنامه) در برازش کلی مدل اندازه‌گیری توسط تحلیل عاملی تأییدی^۱ (CFA) تعیین می‌شود. به دست آوردن برازش ضعیف در این مرحله نشان می‌دهد که لازم است مدل اندازه‌گیری پالایش شود و مانع از بررسی مدل ساختاری با متغیر پنهان شود. در این مرحله از تحلیل، CFA انجام می‌شود تا درجه برازش مدل، کفایت بارهای عاملی، باقی مانده‌های استاندارد شده و واریانس‌های تبیین شده برای متغیرهای مشاهده شده تعیین شوند. شکل بعد مدل اندازه‌گیری را برای این پژوهش نشان می‌دهد. در این مدل متغیرهای مشاهده شده و متغیرهای پنهان با اسامی خود مشخص شده‌اند.

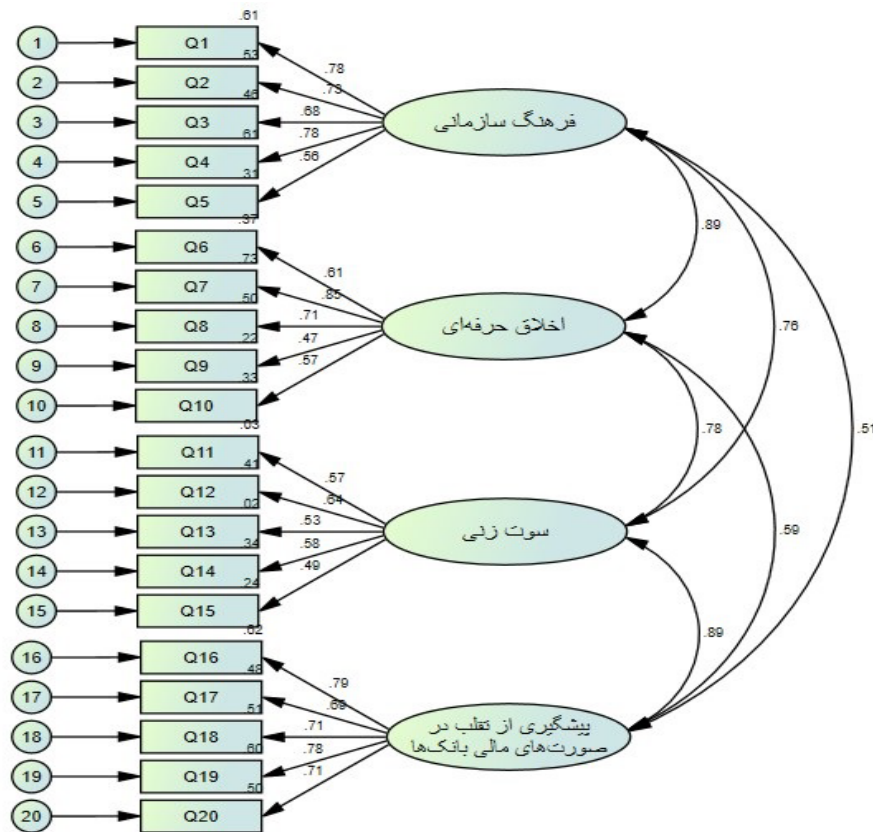
بررسی بار عاملی پرسش‌های پرسشنامه‌ها

اعتبار (روایی) عاملی صورتی از روایی سازه است که از طریق تحلیل عاملی به دست می‌آید. یک عامل، یک متغیر فرضی (سازه) است که نمرات مشاهده شده را در یک یا چند متغیر تحت تاثیر قرار می‌دهد. هرگاه تحلیل عاملی روی یک ماتریس همبستگی صورت گیرد آزمون‌هایی که تحت تاثیر عوامل خاصی قرار گرفته دارای بار عاملی بالا در آن عامل است. بارهای عاملی از طریق محاسبه مقدار همبستگی شاخص‌های یک سازه با آن سازه محاسبه می‌شوند. نتایج بررسی بار عاملی پرسش‌های پرسشنامه‌ها در جدول ۵ نشان داده شده است.

جدول ۵. نتایج بررسی بار عاملی پرسش‌های پرسشنامه‌ها

پرسشنامه	پرسش	بار عاملی	پرسش	بار عاملی	پرسش	بار عاملی	پرسش	بار عاملی	پرسش	بار عاملی
فرهنگ سازمانی	۱	۰/۴۲۵	۲	۰/۸۵۴	۳	۰/۵۰۴	۴	۰/۸۷۴	۵	۱۶
اخلاق حرفه‌ای	۱	۰/۴۴۴	۲	۰/۶۹۵	۳	۰/۵۸۸	۴	۰/۴۹۰	۵	۱۷
سوت‌زنی	۱	۰/۶۲۵	۲	۰/۴۹۹	۳	۰/۵۹۶	۴	۰/۴۶۲	۵	۱۸
پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها	۱	۰/۵۲۱	۲	۰/۵۰۰	۳	۰/۵۴۱	۴	۰/۵۲۹	۵	۱۹

از این نظر که برای تمامی پرسش‌های پرسشنامه‌ها، ضریب بار عاملی بیشتر از مقدار استاندارد ۰/۴ است، می‌توان نتیجه گرفت واریانس بین سازه و شاخص‌های آن از واریانس خطای اندازه‌گیری آن سازه بیشتر بوده و پایایی آن در مورد مدل اندازه‌گیری قابل قبول است. عبارت دیگر، چون ضریب بار عاملی پرسش‌ها از حد استاندارد بالاتر است، نیازی به حذف یا اصلاح هیچکدام از پرسش‌های پرسشنامه نیست.

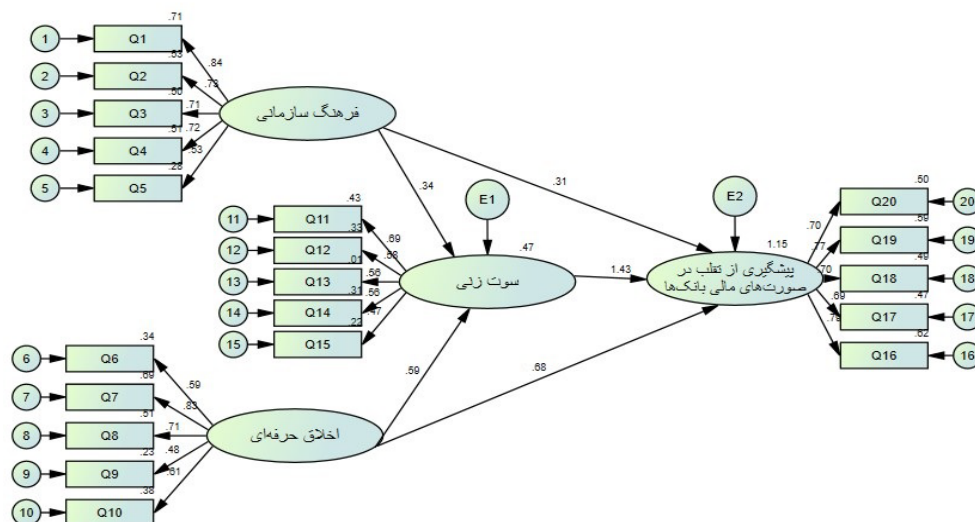
شکل ۱. مدل اندازه‌گیری استاندارد پس از اعمال اصلاحات

پیش از آزمون فرضیه‌ها باید از اعتبار و دقت الگوهای سنجش متغیرهای پژوهش اطمینان به دست آورد تا بتوان بعد از آن روابط ساختاری را بررسی کرد. بدین منظور از شاخص‌های برازش استفاده می‌شود که این شاخص‌ها در جدول ۵ نشان داده شده است.

جدول ۶. شاخص‌های برازش برای مدل اندازه‌گیری پژوهش

شاخص‌های برازندگی الگو	CIMIN df	GFI	IFI	TLI	CFI	NFI	RMSEA
الگوی اصلی	۲,۷۶۵	۰,۹۸۴	۰,۹۴۵	۰,۹۲۱	۰,۹۳۴	۰,۹۷۷	۰,۰۰۹
سطح قابل قبول	۱ تا ۵	بیشتر از ۰,۹	بیشتر از ۰,۹	بیشتر از ۰,۹	بیشتر از ۰,۹	بیشتر از ۰,۹	کوچک‌تر از ۰,۰۸

همان‌طور که از جدول بالا دیده می‌شود تمامی شاخص‌ها در محدوده مطلوب قرار دارند. بنابراین مناسب مدل تحلیل عاملی تاییدی در برازش به داده‌های گردآوری شده تأیید می‌شود. در این قسمت مدل ساختاری پژوهش برای آزمون فرضیات اصلی برازش می‌یابد. این مدل در شکل ۳ به نمایش درآمده است.

شکل ۲. مدل ساختاری پژوهش

با توجه به نتایج این مدل و ضرایب بدست آمده از تحلیل ساختاری اطلاعات پژوهش، نتایج تحلیل مسیر ساختاری (شامل روابط متغیرهای مکنون با یکدیگر) نیز در ادامه ارائه می‌شود.

جدول ۷. نتایج فرضیه اول

مسیر	ضریب استاندارد شده	انحراف معیار	آماره t	p-value
فرهنگ سازمانی ← پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها	۰,۳۱۲	۰,۱۰۵	۴,۴۱۹	۰,۰۰۰

بر اساس نتایج جدول (۷) میزان تأثیر فرهنگ سازمانی بر پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها برابر با ۰,۳۱۲ و سطح معنی به دست آمده (۰,۰۰۰) کمتر از پنج صدم بوده بر این اساس فرهنگ سازمانی تأثیر مثبت و معناداری بر پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها دارد. بنابراین می‌توان عنوان کرد در سطح اطمینان ۹۵ درصد فرضیه اول پژوهش مبنی بر اینکه فرهنگ سازمانی تأثیر معناداری بر پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها دارد، پذیرفته می‌شود.

جدول ۸. نتایج فرضیه دوم

مسیر	ضریب استاندارد شده	انحراف معیار	آماره t	p-value
اخلاق حرفه‌ای ← پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها	۰,۶۷۹	۰,۲۰۳	۴,۰۵۲	۰,۰۰۰

بر اساس نتایج جدول (۸) میزان تأثیر اخلاق حرفه‌ای بر پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها برابر با ۰,۶۷۹ و سطح معنی به دست آمده (۰,۰۰۰) کمتر از پنج صدم بوده بر این اساس اخلاق حرفه‌ای تأثیر مثبت و معناداری بر پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها دارد. بنابراین می‌توان عنوان کرد در سطح اطمینان ۹۵ درصد فرضیه دوم پژوهش مبنی بر اینکه اخلاق حرفه‌ای تأثیر معناداری بر پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها دارد، پذیرفته می‌شود.

جدول ۹. نتایج فرضیه سوم

مسیر	ضریب استاندارد شده	انحراف معیار	آماره t	p-value
سوت‌زنی ← پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها	۱,۴۳۳	۰,۳۵۵	۵,۴۹۲	۰,۰۰۰

بر اساس نتایج جدول (۹) میزان تأثیر سوت‌زنی بر پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها برابر با ۱,۴۳۳ و سطح معنی به دست آمده (۰,۰۰۰) کمتر از پنج صدم بوده بر این اساس

سوت‌زنی تأثیر مثبت و معناداری بر پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها دارد. بنابراین می‌توان عنوان کرد در سطح اطمینان ۹۵ درصد فرضیه سوم پژوهش مبنی بر اینکه سوت‌زنی تأثیر معناداری بر پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها دارد، پذیرفته می‌شود.

جدول ۱۰. نتایج فرضیه چهارم

مسیر	ضریب استاندارد شده	انحراف معیار	آماره t	p-value
فرهنگ سازمانی ← سوت‌زنی	۰,۳۴۱	۰,۰۸۵	۴,۴۲۳	۰,۰۰۰

بر اساس نتایج جدول (۱۰) میزان تأثیر فرهنگ سازمانی بر سوت‌زنی برابر با ۰,۳۴۱ و سطح معنی به دست آمده (۰,۰۰۰) کمتر از پنج صدم بوده بر این اساس فرهنگ سازمانی تأثیر مثبت و معناداری بر سوت‌زنی دارد. بنابراین می‌توان عنوان کرد در سطح اطمینان ۹۵ درصد فرضیه چهارم پژوهش مبنی بر اینکه فرهنگ سازمانی تأثیر معناداری بر سوت‌زنی دارد، پذیرفته می‌شود.

جدول ۱۱. نتایج فرضیه پنجم

مسیر	ضریب استاندارد شده	انحراف معیار	آماره t	p-value
اخلاق حرفه‌ای ← سوت‌زنی	۰,۵۹۴	۰,۰۸۳	۶,۳۵۳	۰,۰۰۰

بر اساس نتایج جدول (۱۱) میزان تأثیر اخلاق حرفه‌ای بر سوت‌زنی برابر با ۰,۵۹۴ و سطح معنی به دست آمده (۰,۰۰۰) کمتر از پنج صدم بوده بر این اساس اخلاق حرفه‌ای تأثیر مثبت و معناداری بر سوت‌زنی دارد. بنابراین می‌توان عنوان کرد در سطح اطمینان ۹۵ درصد فرضیه پنجم پژوهش مبنی بر اینکه اخلاق حرفه‌ای تأثیر معناداری بر سوت‌زنی دارد، پذیرفته می‌شود.

جدول ۱۲. نتایج فرضیه ششم

فرضیه	ضریب مسیر استاندارد	انحراف معیار	آماره t	معناداری	تایید/رد
فرهنگ سازمانی ← سوت‌زنی	۰,۳۴۱	۰,۰۸۵	۴,۴۲۳	۰,۰۰۰	تایید
سوت‌زنی ← پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها	۱,۴۳۳	۰,۳۵۵	۵,۴۹۲	۰,۰۰۰	تایید
آزمون سوبل					
فرهنگ سازمانی ← سوت‌زنی ← پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها		۰,۱۲۵	۵,۱۲۴	۰,۰۰۰	تایید

همانطور که در جدول ۱۲ مشاهده می‌شود، میزان تأثیر فرهنگ سازمانی بر سوت‌زنی برابر با ۰,۳۴۱ و سطح معنی به دست آمده (۰,۰۰۰) کمتر از پنج صدم بوده بر این اساس فرهنگ سازمانی تأثیر مثبت و معناداری بر سوت‌زنی دارد. همچنین میزان تأثیر سوت‌زنی بر پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها برابر با ۱,۴۳۳ و سطح معنی به دست آمده (۰,۰۰۰) کمتر از پنج صدم بوده بر این اساس سوت‌زنی تأثیر مثبت و معناداری بر پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها دارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت فرضیه میانجی مورد قبول است. همچنین در خصوص سنجش مقدار t غیر مستقیم از طریق آزمون سوبل همان طوری که در جدول نشان داده شده است مقدار t غیر مستقیم ۵,۱۲۴ محاسبه شده که با توجه به اینکه این مقدار از ۱,۹۶ بزرگتر است، می‌توان نتیجه گرفت سوت‌زنی در رابطه میان فرهنگ سازمانی و پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها نقش میانجی و مثبتی دارد. بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد فرضیه ششم پژوهش مبنی بر اینکه سوت‌زنی در رابطه میان فرهنگ سازمانی و پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها نقش میانجی دارد، پذیرفته می‌شود.

جدول ۱۳. نتایج فرضیه هفتم

فرضیه	ضریب مسیر استاندارد	انحراف معیار	آماره t	معناداری	تایید/رد
اخلاق حرفه‌ای $\leftarrow$ سوت‌زنی	۰,۵۹۴	۰,۰۸۳	۶,۳۵۳	۰,۰۰۰	تایید
سوت‌زنی $\leftarrow$ پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها	۱,۴۳۳	۰,۳۵۵	۵,۴۹۲	۰,۰۰۰	تایید
آزمون سوبل					
اخلاق حرفه‌ای $\leftarrow$ سوت‌زنی $\leftarrow$ پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها		۰,۱۷۸	۵,۷۷۹	۰,۰۰۰	تایید

همانطور که در جدول ۱۳ مشاهده می‌شود، میزان تأثیر اخلاق حرفه‌ای بر سوت‌زنی برابر با ۰,۵۹۴ و سطح معنی به دست آمده (۰,۰۰۰) کمتر از پنج صدم بوده بر این اساس اخلاق حرفه‌ای تأثیر مثبت و معناداری بر سوت‌زنی دارد. همچنین میزان تأثیر سوت‌زنی بر پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها برابر با ۱,۴۳۳ و سطح معنی به دست آمده (۰,۰۰۰) کمتر از پنج صدم بوده بر این اساس سوت‌زنی تأثیر مثبت و معناداری بر پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها دارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت فرضیه میانجی مورد قبول است. همچنین در خصوص سنجش مقدار t غیر مستقیم از طریق آزمون سوبل همان طوری که در جدول نشان

داده شده است مقدار t غیر مستقیم ۵,۷۷۹ محاسبه شده که با توجه به اینکه این مقدار از ۱,۹۶ بزرگتر است، می توان نتیجه گرفت سوت زنی در رابطه میان اخلاق حرفه ای و پیشگیری از تقلب در صورت های مالی بانک ها نقش میانجی و مثبتی دارد. بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد فرضیه هفتم پژوهش مبنی بر اینکه سوت زنی در رابطه میان فرهنگ سازمانی و پیشگیری از تقلب در صورت های مالی بانک ها نقش میانجی دارد، پذیرفته می شود.

بحث و نتیجه گیری

موضوع تقلب (فریب دادن)، تهدیدات و خطرهای ناشی از آن، روش ها و شکل های گوناگونی دارد که باعث ایجاد هرج و مرج های بسیاری در قرن اخیر گشته است. اگرچه روش های پیشگیرانه فراوانی برای مقابله با اقدامات متقلبانه انجام شده، اما هم چنان تهدید به تقلب بزرگترین نگرانی کسب و کارها است. هم اکنون نمی توانیم یک تقلب یا فساد اقتصادی را در کشورمان پیدا کنیم که از مسیر بانک ها عبور نکرده باشد و وقوع تقلب در بانک های کشور، به عنوان گلوگاه اصلی فساد در ایران عمل می کند. تقلب در بانک ها، شامل رشوه و سندسازی برای دریافت تسهیلات، پولشویی و اختلاس از جمله مهمترین نمودهای تقلب در نظام بانکی کشور است. بسیاری از اقدامات بانکی از جمله ثبت اسناد مالی و تهیه دفتر روزنامه و کل و عملکرد حسابداری بانک ها، شیوه محاسبه انواع وام ها از نظر سررسید و اقساط آنها، شیوه ذخیره دارایی ها و استهلاک دارایی ها و ذخیره مطالبات با حسابداری سر و کار دارد. حسابداری یک سیستم اطلاعاتی است و یکی از اجزای این سیستم اطلاعاتی، نیروی انسانی است که با اشخاص ثالث جامعه سر و کار دارد و پیوسته در تقابل و وابستگی با آن ها قرار دارد و بروز رفتارهای غیراخلاقی از سوی حسابداران، نشان داد که نمی توان به سادگی از اهمیت اخلاق و نقش آن در کشف و پیشگیری از تقلب چشم پوشی کرد. راه های متعددی را می توان برای کشف و پیشگیری از تقلب در نظام بانکی ایران معرفی کرد اما این پژوهش به ارائه مدل پیشگیری از تقلب در صورت های مالی بانک ها مبتنی بر فرهنگ سازمانی و اخلاق حرفه ای با تاکید بر نقش سوت زنی پرداخت. با توجه به نتایج تحلیل ساختاری می توان بیان کرد که فرهنگ سازمانی تاثیر مثبت و معناداری بر پیشگیری از تقلب در صورت های مالی بانک ها دارد. فرهنگ سازمانی با ایجاد ارزش ها، اصول و رویه های مناسب در سازمان، تاثیر مثبت و معناداری بر پیشگیری از تقلب در صورت های مالی بانک ها دارد. فرهنگ سازمانی منجر به افزایش اخلاقی و ارتقاء اصول اخلاقی در سازمان می شود که افراد را از انجام فعالیت های تقلبی منع می کند. فرهنگ سازمانی باعث

افزایش پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری در سازمان می‌شود که باعث کاهش فرصت‌های برای انجام تقلب و سوء استفاده مالی می‌شود. بنابراین، فرهنگ سازمانی قوی و مناسب می‌تواند به طور مستقیم به پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها کمک کند و از پایداری و اعتبار سازمان حفاظت کند. فرهنگ یکی از عوامل محیطی که بر رویه‌های حسابداری و گزارشگری مالی اثرگذار است. ریاحی نژاد و توانگر (۱۴۰۰) بیان می‌کنند فرهنگ سازمانی با کاهش مدیریت سود و افزایش خوانایی گزارش‌های مالی منجر به کاهش تقلب می‌شود.

نتایج پژوهش بیانگر این است که فرهنگ سازمانی نقش مهم و معناداری در پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها دارد. وجود فرهنگی که برارزش‌های اخلاقی، مسئولیت‌پذیری و شفافیت تأکید می‌کند باعث تقویت کنترل‌های داخلی و بهبود کیفیت گزارشگری مالی می‌شود. این فرهنگ سازمانی، از بروز رفتارهای متقلبانه جلوگیری نموده و سطح اطمینان استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی را افزایش می‌دهد. در واقع، فرهنگ سازمانی قوی به عنوان پایه‌ای برای ایجاد نظام‌های کنترل موثر و جلوگیری از تقلب مالی عمل می‌کند که این موضوع در پژوهش‌های پیشین نیز مورد تأیید قرار گرفته است.

اخلاق حرفه‌ای نیز به عنوان یکی از ارکان کلیدی در حفظ سلامت مالی و جلوگیری از رفتارهای متقلبانه شناخته می‌شود. پایبندی به اصول اخلاقی و استانداردهای حرفه‌ای در حسابداری و مدیریت مالی موجب افزایش دقت و صحت گزارش‌های مالی شده و رفتارهای فرصت‌طلبانه را کاهش می‌دهد. بنابراین، اخلاق حرفه‌ای نه تنها رفتار فردی حسابداران و مدیران را شکل می‌دهد بلکه به عنوان یک عامل ساختاری در ایجاد اعتماد و صحت اطلاعات مالی عمل می‌کند.

سوت‌زنی به عنوان یکی از مؤثرترین مکانیزم‌های کشف و پیشگیری از تقلب در گزارشگری مالی شناخته شده است. حمایت از کارکنان گزارش‌دهنده تخلفات و ایجاد محیطی که رفتار سوت‌زنی به عنوان عملی اخلاقی تشویق و حمایت شود، موجب افزایش کشف تقلب‌ها و تقویت شفافیت مالی می‌شود. در نتیجه، سوت‌زنی نقش میانجی قوی در رابطه میان فرهنگ سازمانی، اخلاق حرفه‌ای و پیشگیری از تقلب ایفا می‌کند. این موضوع نشان می‌دهد که توسعه سیستم‌های حمایت از سوت‌زنی می‌تواند به عنوان ابزاری مؤثر در حفظ شفافیت و یکپارچگی گزارش‌های مالی به کار گرفته شود.

در مجموع، یافته‌های این پژوهش بر اهمیت تلفیق فرهنگ سازمانی سالم، اخلاق حرفه‌ای قوی و سازوکارهای اثربخش سوت‌زنی تأکید دارد که این سه عامل به صورت مکمل یکدیگر می‌توانند سلامت مالی بانک‌ها را تضمین کرده و موجب افزایش اعتماد عمومی و بهبود کیفیت

گزارشگری مالی شوند. از منظر حسابداری، تقویت این عوامل به منظور پیشگیری از تقلب می‌تواند به حفظ یکپارچگی اطلاعات مالی، کاهش ریسک‌های قانونی و افزایش اعتبار نهادهای مالی بینجامد و به‌عنوان راهبرد کلیدی در مدیریت ریسک‌های مالی شناخته شود.

نتایج پژوهش حاضر از نظر تأثیر فرهنگ سازمانی، اخلاق حرفه‌ای و سوت‌زنی در پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها همراستا و منطبق بر یافته‌های پژوهش‌های پیشین است. در پژوهش‌های مختلف مانند پژوهش پورعزیزیان و شبانی (۱۴۰۳)، سبحانی‌پور و همکاران (۱۴۰۰) و چن و همکاران (۲۰۲۲) تأکید شده که فرهنگ سازمانی سالم و اخلاقی نقش مهمی در کاهش تقلب‌های مالی و تقویت سلامت گزارشگری مالی دارد. این مطالعات همچنین نشان می‌دهند که نبود فرهنگ سازمانی مناسب می‌تواند باعث عادی شدن تقلب شده و ریسک رفتارهای غیر اخلاقی و متقلبانه را افزایش دهد. همچنین نقش اخلاق حرفه‌ای در کاهش تقلب مورد تأیید پژوهش‌های مختلفی مانند پژوهش نیکخو و همکاران (۱۴۰۳) است که بر پابندی به ارزش‌ها و استانداردهای حسابداری تأکید دارند و آن را عاملی موثر در افزایش کیفیت گزارشگری مالی و کاهش رفتارهای متقلبانه می‌دانند. در این راستا، نتایج پژوهش حاضر با این یافته‌ها هماهنگی دارد و نشان می‌دهد اخلاق حرفه‌ای با ارتقاء تعهدات حسابداران و مدیران، مانع بروز تخلفات مالی می‌شود.

سوت‌زنی نیز به عنوان مکانیسمی قوی و اثربخش در پیشگیری و شناسایی تقلب مالی، در مطالعات متعدد مانند مک کورمک (۲۰۲۲) و میلر (۲۰۲۵) به عنوان عنصری کلیدی مطرح شده است که با فراهم آوردن سازوکارهای گزارش‌دهی و حمایت از افشاگران، موجب افزایش شفافیت و پاسخگویی سازمانی می‌شود. اهمیت نقش میانجی سوت‌زنی در تقویت اثرات فرهنگ سازمانی و اخلاق حرفه‌ای در پیشگیری از تقلب نیز در مطالعات مشابه تأیید شده است که این یافته پژوهش حاضر را تقویت می‌کند. با توجه به یافته‌های پژوهش به مدیران بانک‌ها پیشنهاد می‌شود که ابتدا با ایجاد یک فرهنگ سازمانی مبتنی بر اخلاق حرفه‌ای و شفافیت، اعتقادات و ارزش‌های اخلاقی را در سازمان ترویج دهند. این شامل ارائه آموزش‌های مستمر در زمینه اخلاق حرفه‌ای و نقش سوت‌زنی در پیشگیری از تقلب‌ها و فسادهای مالی است. همچنین، مدیران باید سیاست‌ها و فرآیندهایی را برای انجام گزارش‌های سوت‌زنی و مدیریت آنها در سازمان ایجاد کنند تا کارکنان حس کنند که گزارش دادن به تقلب‌ها و فسادهای مالی تحت حمایت سازمان قرار دارد. همچنین، مدیران باید برنامه‌های پاداش و تشویق برای کارکنانی که به صورت فعال در شناسایی و گزارش تقلب‌ها و فسادهای مالی شرکت کرده‌اند، ایجاد کنند تا تشویق به رفتارهای اخلاقی و پاسخگویی در سازمان ترویج شود. با این کارها، مدیران می‌توانند فرهنگ سازمانی و اخلاق حرفه‌ای را تقویت کرده و

باعث پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها شوند. به مدیران بانک‌ها پیشنهاد می‌شود با آموزش صحیح فرهنگ و اخلاق حرفه‌ای به کارکنان در برخورد با تقلب و استفاده از قوانین سوت‌زنی در شرایط مورد نیاز با استفاده از دوره‌های آموزشی موجب پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی بانک‌ها شوند. در نهایت به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود موضوع این پژوهش را در دستگاه‌های اجرایی مورد بررسی قرار دهند. به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود در بررسی تاثیر فرهنگ سازمانی و اخلاق حرفه‌ای بر پیشگیری از تقلب در صورت‌های مالی از نقش میانجی آموزش سوت زنی به کارکنان استفاده کنند.

مشارکت نویسندگان

همه نویسندگان به طور مساوی در مفهوم‌سازی مقاله و نوشتن پیش‌نویس‌های اولیه و بعدی مشارکت داشتند.
داده‌ها به درخواست نویسندگان در دسترس هستند.

تشکر و قدردانی

نویسندگان از تمام شرکت‌کنندگان در این مطالعه تشکر می‌کنند.
نویسندگان از داوران ناشناس برای نظرات سازنده‌شان تشکر می‌کنند.
نویسندگان از داوران ناشناس برای پیشنهادات ارزشمند خود در بازبینی مقاله تشکر می‌کنند.

ملاحظات اخلاقی

نویسندگان از تقلب در داده‌ها، تحریف و کپی‌برداری غیرمجاز و هر شکلی از سوءاستفاده اجتناب کردند.

منابع تأمین مالی

این پژوهش هیچ گونه کمک مالی خاصی از سازمان‌های حامی در بخش‌های عمومی، تجاری یا غیرانتفاعی دریافت نکرد.

تضاد منافع

نویسندگان تضاد منافی اعلام نمی‌کنند.

References

- Adel, A. (2020). Investigating the effect of the fraud diamond model dimensions on the occurrence of financial statement fraud in Tehran Stock Exchange companies (Master's thesis). Zand Institute of Higher Education, Shiraz. (In Persian)
- Alizadegan, L; Samadi Lergani, M; & Emami, M. (2022). The Impact of Personality Type and Professional Ethics on Auditors' Ability to Detect Fraud Using the Theory of Planned Behavior with the Role of Professional Skepticism. *Financial Accounting and Auditing Research*, 14(2), 49-77. <http://dx.doi.org/10.30495/faar.2022.693669> (In Persian)
- Andreas, Z. A. (2017). The Influence of Ethics, Experience and Competency toward the Quality of Auditing with Professional Auditor Scepticism as a Moderating Variable. *Social and Behavioral Sciences*, 219(4), 828-832. [http://dx.doi.org/10.1016/S1877-0428\(16\)30139-2](http://dx.doi.org/10.1016/S1877-0428(16)30139-2)
- Azizpour Lindy, A. (2017). Examining the Relationship Between Fraud in Financial Reporting and Company Characteristics and Effective Tax Rates: Evidence from Tax Auditing of Companies in Mazandaran Province (Master's Thesis). Farvardin Higher Education Institute – Qaemshahr. (In Persian)
- Barzegar Abbaspour, K; Eslami Mofidabadi, H; & Ebrahimi Shaghaghi, M. (2023). The effect of auditor characteristics and board structure on the likelihood of fraud in commercial companies' financial statements. *Judgment and Decision Making in Accounting and Auditing*, 2(3), 115-145. <http://dx.doi.org/10.30495/jdaa.2023.705530> (In Persian)
- Chen, X. (2018). A Summary of Research on the Influencing Factors of Employees' Willingness to Whistle-Blowing. *American Journal of Industrial and Business Management*, 8(7), 1732. <http://dx.doi.org/10.4236/ajibm.2018.87116>
- Chen, Y; Zhao, C; Xu, Y; Nie, C; & Zhang, Y. (2025). Year-over-Year Developments in Financial Fraud Detection via Deep Learning: A Systematic Literature Review. arXiv. <http://dx.doi.org/10.48550/arXiv.2502.00201>
- Chimonaki, C; Papadakis, S; & Lemonakis, C. (2023). Perspectives in fraud theories – A systematic review approach. *F1000Research*, 12(933). <http://dx.doi.org/10.12688/f1000research.131896.1>
- Daryaei, M; Nikoomaram, H; & Khanmohammadi, M. H. (2019). Individual characteristics and the tendency toward ethical fraud reporting in the auditing profession. *Ethics in Science and Technology*, 14(5), 170-177. <http://ethicsjournal.ir/article-۱۶۸۱-۱-fa.html> (In Persian)
- Dimitrijevic, D; Milovanovic, V; & Stancic, V. (2017). The role of a company's internal control system in fraud prevention. *Financial Internet Quarterly*, 11(3), 34-44. <http://dx.doi.org/10.1515/fiqf-2016-0117>
- E, A. W. I. S; & Sari, C. N. (2019). Determinant That Effect on Fraud Detection Capabilities by Auditors. *International Journal of Business Studies*, 2(3), 78-88. <http://dx.doi.org/10.32924/ijbs.v3i2.128>
- Falah, R; & Kuchaki Tajani, M. (2019). Social Financial Accounting. Arshadan Educational Publishing Institute. Tehran. (In Persian)

- Falah, R; & Kuchaki Tajani, M. (2020). Health and Financial Corruption. Roudsar: Jisa Publishing. Tehran. (In Persian)
- Farhadi Nejad, M; & Jafari, S. (2019). Identifying factors influencing organizational whistleblowing and reasons for reluctance to whistleblow in governmental organizations. *Public Organizations Management*, 7(4), 71–84. doi:10.30473/ipom.2019.48079.3763. <http://dx.doi.org/10.30473/ipom.2019.48079.3763> (In Persian)
- Feyzizadeh, A. (2020). Identifying and Prioritizing Fraud Methods in Financial Statements from Auditors' Perspective. *Scientific Research Quarterly Journal of Accounting and Auditing Management*, 9(33), 1-8. https://www.jmaak.ir/article_15626.html (In Persian)
- Gaurina, N. P. M; Purnamawati, I. G. A; & Atmadja, A. T. (2017). Pengaruh Persepsi Karyawan Mengenai Perilaku Etis dan Whistleblowing System Terhadap Pencegahan Fraud (Studi Kasus pada Bali Hai Cruises). *JIMAT (Jurnal Ilmiah Mahasiswa Akuntansi) Universitas Pendidikan Ganesha*, 8, 1-9. <http://dx.doi.org/10.23887/jimat.v8i2.10450>
- Gholami Moghadam, F. (2017). Using a word-based model to detect fraud in financial reporting: Evidence from an exploratory study (Master's thesis). Ferdowsi University of Mashhad. (In Persian)
- Khouzin, A; & Mohammadi, J. (2018). The Role of Internal Controls in Preventing Fraud and Financial Corruption. *Certified Accountant*, 42, 26-34. <https://www.iacpa.ir/news/categoryId/6> (In Persian)
- Lajos, Z; Sever Malis, S; & Novak, A. (2016). The Role and Responsibility of Auditors in Prevention and Detection of Fraudulent Financial Reporting. *Procedia Economics and Finance*, 39, 649-700. [http://dx.doi.org/10.1016/S2212-5671\(16\)30291-X](http://dx.doi.org/10.1016/S2212-5671(16)30291-X)
- Lee, J. C; Shiue, Y. C; & Chen, C. Y. (2016). Examining the Impacts of Organizational Culture and Top Management Support of Knowledge Sharing on the Success of Software Process Improvement. *Computers in Human Behavior*, 54, 462-474. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2015.08.030>
- Mahdavi, Gh; & Ghahremani, A. (2017). Developing a fraud detection model for auditors using artificial neural networks. *Audit Knowledge*, 17(67), 45–70. <http://danesh.dmk.ir/article-۱۵۷۱-۱-fa.html> (In Persian)
- McCormack, C. (2022). Strategies to Prevent Occupational Fraud in the Financial Sector (Doctoral dissertation). Walden University.
- Namamiyan, F; & Feyzollahi, S. (2015). The Impact of Organizational Culture on Organizational Performance with the Mediating Role of Innovation (Case Study: Ilam Industrial Park). *Ilam Culture*, 16(46), 161-174. http://www.farhangeilam.ir/article_11655.html (In Persian)
- Nikkhomghanlou, F; Ahmadi, E; & Armoon, O. (2024). The impact of professional ethics communication on financial reporting. Proceedings of the First International Conference on Management, Industrial Engineering, Accounting and Economics in Humanities. Retrieved from <https://civilica.com/doc/2025714> (In Persian)

- Nurul, R; & Herliansyah, Y. (2021). The Influence of Corporate Ethics Culture on Whistleblowing Mechanisms and Their Impact on Fraud Detection. *Asian Journal of Social Science Studies*, 6(3), 1-12.
<http://dx.doi.org/10.20849/ajsss.v6i3.932>
- Oraka, A. O; & Okegbe, T. O. (2015). The Impact of Professional Accounting Ethics in Quality Assurance in Audit. *Academic Research in Business and Social Sciences*, 5(8), 224-250.
<http://dx.doi.org/10.6007/IJARBSS/v5-i8/1761>
- Othman, R; MdThani, A; & Khan, E. (2015). Fraud Detection and Prevention Methods in the Malaysian Public Sector: Accountants' and Internal Auditors' Perceptions. *Procedia Economics and Finance*, 28, 59-67.
[http://dx.doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)01082-5](http://dx.doi.org/10.1016/S2212-5671(15)01082-5)
- Pamungkas, I. D; Ghozali, I; & Achmad, T. (2017). The Effects of the Whistleblowing System on Financial Statements Fraud: Ethical Behavior as the Mediators. *International Journal of Civil Engineering and Technology (IJCET)*, 8(10), 1592-1598.
<https://www.scopus.com/pages/publications/85032933461>.
- Pourazizian, F; & Sheibani, A. (2024). The role of organizational culture in financial reporting: Examining the effect of cultural values on transparency and reliability of accounting information. 5th International Conference on Management, Business, Economics and Accounting. Retrieved from <https://civilica.com/doc/2195845> (In Persian)
- Pourazizian, F; & Sheibani, A. (2024). The role of organizational culture in financial reporting: examining the impact of cultural values on the transparency and reliability of accounting information. Proceedings of the Fifth International Conference on Management, Business, Economics and Accounting. Retrieved from <https://civilica.com/doc/2195845> (In Persian)
- Rezaei, M; Nazemi Ardakani, M; & Naser-Sadrabadi, A. (2020). Financial statement fraud detection based on audit report indicators. *Management Accounting*, 13(45), 141-153.
<https://sanad.iau.ir/Journal/jma/Article/816777> (In Persian)
- Riyahi Nejad, M; & Tavangar, A. (2021). The effect of organizational culture on the relationship between earnings management and the readability of financial reports. *Financial Accounting and Auditing Research*, 13(52), 87-114.
<http://dx.doi.org/10.30495/faar.2021.687681> (In Persian)
- Safri Shad, F; Rahimi, I; & Abbasi Rostami, N. (2018). Analyzing the Impact of Islamic Work Ethics on Whistleblowing and Disclosure Willingness. *Journal of Islamic Studies and Management*, 7(14), 135-152.
[doi:10.30471/im.2019.4533.1142](https://doi.org/10.30471/im.2019.4533.1142)
(In Persian)
- Salehi, T. (2016). The Relationship Between Auditor Professional Ethics and Audit Quality. *Quarterly Journal of Ethics in Science and Technology*, 11(3), 77-86. <http://ethicsjournal.ir/article-1-374-fa.html> (In Persian)
- Sobhani Pour, S. M; Zarei Mateen, H; Alvani, S. M; & Jondghi, G. (2021). Designing an Effective Human Resource Management Model Based on

- Organizational Culture in Iran's Public Sector. *Organizational Culture Management*, 19(1), 25-46. <https://sid.ir/paper/392658/fa> (In Persian)
- Syerli Novita, T. W; & Darmansyah. (2025). The Determinants of Fraudulent Financial Reporting: (A Systematic Literature Review). *International Journal of Research and Innovation in Social Science (IJRISS)*, 9(03), 1042-1055. <http://dx.doi.org/10.47772/IJRISS.2025.903008>
- Taheri Attar, G; Pour Ahmadi, M; & Herati, M. (2019). Analyzing the Impact of Professional Ethics on Job Performance and Organizational Trust with Ethical Climate as a Mediator. *Journal of Transformation Management Research*, 11(21), 27-56. <http://dx.doi.org/10.22067/pmt.v11i1.69484> (In Persian)
- The Institute of Internal Auditors. (2013). International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing Standards. Retrieved from https://na.theiia.org/standards_guidance/mandatory_guidance/Pages/Standard.s.aspx, [August 21, 2013].
- Wahyuni, E. S; & Nova, T. (2019). Analisis Whistleblowing System Dan Kompetensi Aparatur Terhadap Pencegahan Fraud (Studi Empiris Pada Satuan Organisasi Perangkat Daerah Kabupaten Bengkalis). *Inovbiz: Jurnal Inovasi Bisnis*, 6(2), 189. <http://dx.doi.org/10.35314/inovbiz.v6i2.867>